

การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

KNOWLEDGE MANAGEMENT ON LOCAL CULTURE OF TAMBOL AOMKRED PAKKRED DISTRICT NONTHABURI PROVINCE

งามนิจ กุลกัน
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอปัจจัยอันส่งผลต่อการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยเสนอทั้งปัญหา อุปสรรค พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการจัดการองค์ความรู้ของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน ปัจจัยที่ศึกษาประกอบด้วย การจัดเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรม วิธีการอนุรักษ์ และถ่ายทอดรวมถึงการส่งเสริมวัฒนธรรม ประชาชนและเจ้าหน้าที่ การประชาสัมพันธ์ และงบประมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 64 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าสถิติร้อยละ ประกอบการพรรณนา ผลการศึกษา พบว่า

การจัดเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ยังไม่มีการจัดบันทึกองค์ความรู้ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น มีเพียงการบอกเล่า และการสาธิตโดยอาศัยการจดจำ ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการสูญหาย วิธีการอนุรักษ์ ถ่ายทอด ส่งเสริมวัฒนธรรม มีการสนับสนุนกลุ่มอาชีพและการจัดโครงการกิจกรรมต่างๆเป็นประจำทุกปี ได้แก่ ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีลอยกระทงโดยร่วมมือกับโรงเรียนนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำ แต่ยังไม่มีการปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรมโดยตรง และวัยรุ่นยังไม่ให้ความสนใจ ทำให้ประชาชนไม่มีการรวมกลุ่มเนื่องจากขาดผู้นำ มีเพียงช่องทางในการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต รถประกาศ ป้ายประกาศ หนังสือ จดหมาย ใบปลิว แต่ยังไม่ทั่วถึง ไม่ต่อเนื่องและไม่น่าสนใจ อีกทั้งงบประมาณไม่เพียงพอ ประการสุดท้ายขาดความรู้เรื่องการบริหารงบประมาณ ดังนั้น ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เสี่ยงกับการสูญหายให้กลับมาได้รับความนิยม มากกว่าสนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้

คำสำคัญ : วัฒนธรรมท้องถิ่น, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ABSTRACT

This research had the objective to study the factors affecting knowledge management about the local culture of Tambon Aomkred, Pakkred District, Nonthaburi Province. This study looked at problems and obstacles in order to propose guidelines for improving local cultural knowledge management and sustaining the knowledge. The factors of focus in this study include the collection of data on culture, the methods of preserving and dissemination cultural knowledge to the local population and officials, public relations, and budgeting. Data were collected by questionnaire survey of a sample of 64 persons and analyzed using percentages and descriptive statistics.

The results of this study are that the data on local culture and traditional wisdom are not being documented in print. Knowledge is passed on by word-of-mouth and by demonstration, and must be memorized and mastered by the new generation. Thus, there is risk of errors in transmission of key knowledge and loss of information. One way to preserve the traditional wisdom more systematically is to form occupation groups and conduct project activities on an annual basis during New Year's festivals, Songkran, Buddhist Lent parades, Loy Kratong, etc. The activities need to involve the local schools and students so that they actively participate in the cultural preservation events. However, the new generation of adolescents does not show much interest in traditional wisdom and practices. Also, there is no full-time official to look after knowledge management of the local culture. Furthermore, the local community is disorganized due to the lack of leadership. Possible channels for public relations include the Internet, mobile public announcement vans, posters, pamphlets, newsletters, and leaflets. However, distribution of these has not achieved full coverage and is not continuous or attention-getting. There is inadequate budget for the activity. Finally, there is a lack of financial management and marketing skills. There should be increased attention to traditional products and methods which are at risk of extinction, and to try to restore the market demand for these in order to sustain them for self-sufficiency, and not merely focused on highest income-generation products.

KEYWORDS : Local culture, traditional wisdom

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมของชาติ เพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีต ประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญาของคนในชุมชน อันบ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์ อันสะท้อนถึงวิถีชีวิตอันเรียบง่ายเป็นสังคมที่พัฒนาชุมชนให้ก้าวไปสู่สังคมที่มีคุณภาพ โดยสร้างคุณธรรม และจริยธรรม อีกทั้งยังดำรงความเป็นชาติพันธุ์

แต่ปัจจุบันวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ถูกกลืนหายลบเลือน เพราะไม่ได้รับการเอาใจใส่ สืบสานทำนุบำรุงให้เจริญงอกงามจากผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม ซึ่งสาเหตุดังกล่าวอาจเกิดจากปัจจัยหลายประการ

ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมตามยุคสมัย การเผยแพร่วัฒนธรรมข้ามชาติ และการก้าวล้ำของเทคโนโลยีที่สามารถรับรู้ข่าวสารกันได้ทุกมุมโลกผ่านทางสังคมออนไลน์ที่นิยมในกลุ่มวัยรุ่น รวมทั้งโทรทัศน์ นิตยสาร บุคคลและสื่อบันเทิงอื่นๆ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารโดยขาดการเลือกสรรกลั่นกรอง ถึงแม้ว่าหลายองค์กรหลายหน่วยงานต่างก็พยายามเผยแพร่ วรรณคดี ส่งเสริมให้คนไทยเห็นคุณค่า และตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมชาติ แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้คนไทยโดยเฉพาะวัยรุ่นหันมาให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของตนได้เท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จาก กระแสความนิยมวัฒนธรรมของชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาติเกาหลีใต้ ซึ่งได้รับความนิยมจากคนไทยทุกเพศทุกวัยให้ความสนใจอยากเรียนรู้วัฒนธรรมเกาหลีที่แฝงไว้ในลักษณะของการท่องเที่ยว อาหาร การแต่งกาย ภาษา ภาพยนตร์ เพลง ท่าทางการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ เกิดการเลียนแบบ การเลียนแบบดารา นักร้อง กลายเป็นกระแสค่านิยมในกลุ่มวัยรุ่น หรือที่เรียกกันว่า K-POP (Korean Popular Culture) จนวัฒนธรรมเหล่านี้มีอิทธิพลส่งผลในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิต ทำให้วัยรุ่นบางคนอับอายที่จะแสดงออกในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน อีกทั้งไม่กล้าแสดงออกถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่เคยยึดถือปฏิบัติ ด้วยเกรงว่าจะถูกกลุ่มเพื่อนมองว่าเชย ไม่ทันสมัย ไม่ได้รับการยอมรับ ไม่ให้เข้ากลุ่ม สถานการณ์ดังกล่าวเป็นปัญหาสำคัญที่น่าห่วงใย เพราะเป็นวิกฤติทางอัตลักษณ์ที่ทั้งบุคคล หน่วยงาน และองค์กรต่างๆต้องร่วมมือแก้ไขปัญหาลักษณะในรูปแบบการบูรณาการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพราะการสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นอาจจะนำไปสู่การล่มสลายของสถาบันครอบครัว ชุมชน และการล่มสลายของชาติ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม และมีภารกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 ให้เทศบาลเมืองพัทยาและองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง (ข้อ 11) การบำรุงรักษาศิลปะประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นหน่วยงานซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่สุดมีผลในการผลักดัน กระตุ้น ส่งเสริมการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น รวมทั้งการขยายโอกาสให้ประชาชน เยาวชน นักเรียนและผู้สนใจทั้งในท้องถิ่นและบุคคลภายนอก ได้มีโอกาสสัมผัส และเข้าร่วมกิจกรรมผ่านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อีกทั้งเป็นการสร้างโอกาสในการศึกษา ค้นคว้า คิด วิเคราะห์ ทดลอง เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างนวัตกรรมใหม่และนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าที่สุด เพื่อดำรงไว้ซึ่งภาคภูมิใจในท้องถิ่น และเกียรติภูมิไทย สร้างความเข้มแข็งในชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ของตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ของตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. **ด้านพื้นที่** เป็นการศึกษาในเขตพื้นที่ตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

2. **ด้านเนื้อหา** เป็นการศึกษาปัจจัย ที่ส่งผลต่อการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงศึกษาปัญหาอุปสรรค รวมทั้งข้อเสนอแนะในการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

3. **ด้านประชากร** ประชากรที่ศึกษาเป็นประชากรที่อาศัยหรือทำงานอยู่ในพื้นที่ตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลอ้อมเกร็ด จำนวน 64 คน ประกอบด้วยประชากรกลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มผู้บริหาร ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารโรงเรียน

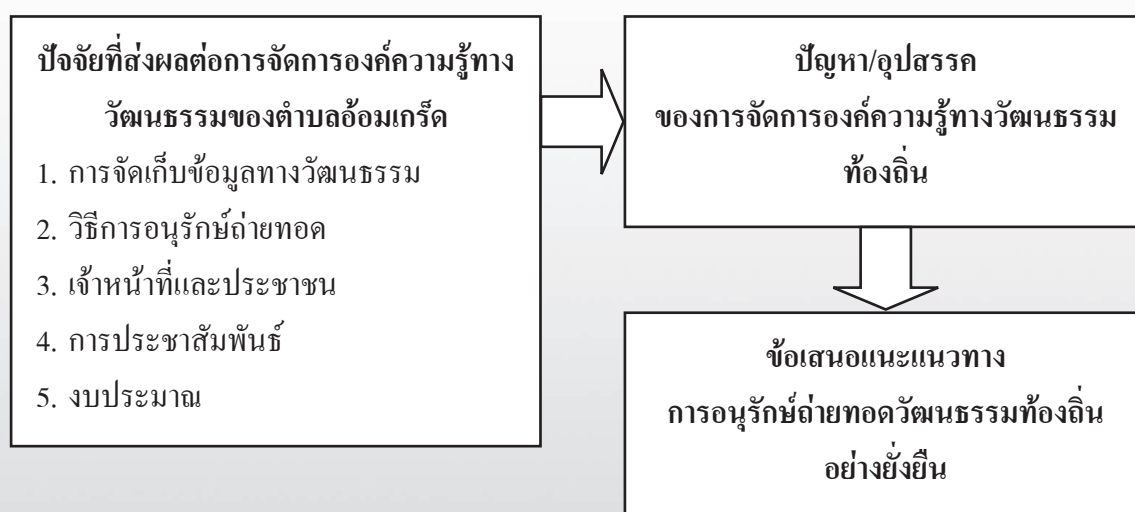
กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้นำเยาวชน ได้แก่ กำนันตำบลอ้อมเกร็ด ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาเด็กและเยาวชนตำบล

กลุ่มผู้นำทางศาสนา ได้แก่ เจ้าอาวาส

กลุ่มผู้รู้ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ผู้ศึกษาเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในลักษณะคุณภาพที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษา จำนวน 100% ของประชากรเป้าหมายที่ต้องการศึกษาจากกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น 4 กลุ่มกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจำนวน 64 คน

กรอบแนวคิด (conceptual framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

นิยามศัพท์

1. **วัฒนธรรม** หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี พิธีกรรม และ ภูมิปัญญา ซึ่งกลุ่มชนและสังคมได้ร่วมกันสร้างสรรค์ สั่งสม ปลูกฝัง สืบทอด เรียนรู้ ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้เกิดความเจริญงอกงาม ทั้งด้านจิตใจและด้านวัตถุ อย่างสันติสุขและยั่งยืน
2. **ขนบธรรมเนียมประเพณี** หมายถึง การประพฤติปฏิบัติและ การกระทำกิจกรรมที่สืบทอดต่อกันมาในวิถีชีวิตและสังคมของชุมชนนั้นๆ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2555 : ไม่มีเลขหน้า)
3. **ภูมิปัญญาท้องถิ่น** หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) หมายถึง ความรู้ของชาวบ้าน ในท้องถิ่น ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้าน รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาตั้งแต่ บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการถ่ายทอดมีการปรับประยุกต์และเปลี่ยนแปลง จนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
4. **องค์ความรู้** คือ ความรู้ในการทำบางสิ่งบางอย่างให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งกิจกรรมอื่นๆ ไม่สามารถกระทำได้
5. **การจัดการองค์ความรู้** คือ การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัว บุคคลหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเอง ให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในเชิงแข่งขัน
6. **การเรียนรู้** หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนถ่ายประสบการณ์ไปเป็นความรู้ ทักษะและเจตคติ โดยอาศัยกระบวนการที่หลากหลาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ของตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ของตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการ

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ประกอบด้วย จดหมายเหตุ วัฒนธรรมนนทบุรี หนังสือ และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนสืบค้นข้อมูลทาง อินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสืบหาข้อเท็จจริงนำมาประมวลและกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร มาสร้างเป็นแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกกับ กลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และ เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นศึกษาภาคสนาม (Field Research) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูล จึงเป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview) ในลักษณะการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

และการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) และการใช้แบบสอบถามประกอบซึ่งแบ่งกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็น 4 กลุ่ม โดยออกแบบแบบสอบถามประกอบด้วยข้อมูล 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของ ตำบลอ้อมเกร็ด 5 ด้าน ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรม วิธีการอนุรักษ์ถ่ายทอด เจ้าหน้าที่และประชาชน การประชาสัมพันธ์ และงบประมาณ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของตำบลอ้อมเกร็ด ตามแนวคิดของผู้ตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

4. ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) สัมภาษณ์การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์และการจัดกลุ่มสนทนา รวมถึงใช้อุปกรณ์ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ อุปกรณ์บันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพดิจิทัล สมุดบันทึกและเครื่องเขียนต่างๆ อุปกรณ์ในการรวบรวมและเรียบเรียงข้อมูล ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์แบบพกพา อุปกรณ์บันทึกข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษามีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. จัดทำทะเบียนของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ชักซ้อมความเข้าใจกับผู้ตอบแบบสอบถาม ถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและการตอบแบบสอบถาม
3. เก็บรวบรวมข้อมูลตามกลุ่มเป้าหมาย ตามเวลาที่กำหนด
4. รวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง ใน 4 กลุ่ม จำนวน 64 คน ตรวจสอบความครบถ้วน และความถูกต้องของข้อมูลก่อนออกจากพื้นที่
5. ดำเนินการประมวลผลข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและหาค่าสถิติ แล้วสรุปผลการศึกษา

สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติเป็นค่าร้อยละประกอบการพรรณนาผลการศึกษา

ผลการศึกษา

จากการศึกษาการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และจัดกลุ่มสนทนา ได้ผลดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของตำบล

ตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตรงข้ามกับเกาะเกร็ดทางทิศตะวันตก ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีลำคลองตามธรรมชาติและคลองที่ขุดขึ้นอีกหลายสายเพื่อเชื่อมกับแม่น้ำเจ้าพระยาใช้เป็นเส้นทางคมนาคมไปยังตัวอำเภอ ตำบล หมู่บ้านอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียง ประชากรที่ตั้งถิ่นฐานเป็นคนไทย มีวิถีชีวิตดั้งเดิมตามแบบริมฝั่งแม่น้ำ และริมฝั่งคลอง ประชากรส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวนผลไม้ผสม ค้าขาย และรับจ้างตามลำดับ ผลไม้

ที่ขึ้นชื่อของตำบล ได้แก่ ทุเรียน มังคุด กระท้อน มะม่วง กล้วย ฯลฯ โดยมีการรวมตัวกันของกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรเพื่อทำผลิตภัณฑ์แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและการทำผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรหลายชนิด นอกจากนี้ ยังมีการประกอบอาชีพทำขนมหวาน จาก จาวตาลเชื่อม มันเชื่อม สาเกเชื่อม ฝอยทอง อีกทั้งยังมีบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานช่างและงานฝีมืออีกหลายประเภท มีวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชน ประชากร ในพื้นที่นับถือศาสนาพุทธ สำหรับประวัติการก่อตั้งของตำบลอ้อมเกร็ดเกิดขึ้นเมื่อใดและใครเป็นผู้ก่อตั้งนั้น ยังไม่มีหลักฐานบันทึกไว้ปรากฏแน่ชัด แต่จากการศึกษาหลักฐานประวัติการก่อตั้งของวัดใหญ่สว่างอารมณ์ ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ในพื้นที่ พบว่า วัดใหญ่สว่างอารมณ์สร้างขึ้นเมื่อต้นกรุงศรีอยุธยา ปลายสุโขทัย (พ.ศ. 1963) ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าตำบลอ้อมเกร็ดน่าจะมีระยะเวลาในการก่อตั้งใกล้เคียงกัน

ปัจจุบันตำบลอ้อมเกร็ดมีถนนราชพฤกษ์ตัดผ่านพื้นที่ทำให้เกิดการขยายตัวทางธุรกิจอย่างรวดเร็ว ทั้งบริษัท ห้างสรรพสินค้า และธุรกิจบ้านจัดสรร ทำให้พื้นที่ทำนาข้าวและสวนผลไม้กลายเป็นสิ่งก่อสร้าง ส่งผลให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเกิดความแตกต่างกันระหว่างชุมชนริมน้ำดั้งเดิม กับสังคมกึ่งเมือง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 54.7 มีอายุตั้งแต่ 56 ปีขึ้นไป จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 34.4 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย - ปริญญาตรี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 48.4 นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 35.9 มีประสบการณ์ทำงานหรือประสบการณ์ในการประกอบอาชีพตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 53.1 ส่วนใหญ่อาศัยหรือทำงานอยู่ในพื้นที่ตำบลอ้อมเกร็ดตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 87.5

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น 5 ด้าน ได้แก่

ด้านการจัดเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรม ประชาชนทราบว่าจะองค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด มีการลงพื้นที่สำรวจค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนและเห็นว่าข้อมูลทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นมีความสำคัญ จำเป็นในการสำรวจจัดเก็บข้อมูล เพื่อให้ลูกหลานได้เรียนรู้ต่อไป รวมทั้งเสนอแนะควรรนำอุปกรณ์ เครื่องมือ ที่ทันสมัย มาช่วยในการจัดเก็บข้อมูลและการเผยแพร่ข้อมูลทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่วนในชุมชนในท้องถิ่น ไม่มีการจัดเก็บบันทึกข้อมูลทางวัฒนธรรม เช่น วัด โบราณสถาน สถานที่สำคัญต่างๆ ความเชื่อ วิถีชีวิตชุมชน และไม่มีการจัดทำคู่มือเกี่ยวกับความรู้ด้าน ภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การทำเครื่องมือทางการเกษตร การจักสาน การทำขนมหวาน อาหาร การต่อเรือ ฯลฯ อย่างไรก็ตามประชาชนทราบว่าข้อมูลทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น มีการจัดเก็บไว้ที่วัด องค์การบริหารส่วนตำบล และห้องสมุดชุมชน สำหรับในองค์กร/ชุมชน มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เช่น คอมพิวเตอร์

ด้านวิธีการอนุรักษ์ถ่ายทอดส่งเสริมวัฒนธรรม ประชาชนเคยเข้าร่วมประชุมประชาคมหมู่บ้าน/ตำบล เพื่อจัดทำแผนพัฒนาชุมชน/ตำบล เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เพราะเห็นว่า ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ สืบทอด กิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น เป็นกิจกรรมที่ประชาชนมีความต้องการให้จัดขึ้น แม้กระนั้นก็ยังไม่สามารถทำให้กลุ่มวัยรุ่นเกิดความรัก และ

วางแผนในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนได้เท่าที่ควร และเห็นด้วยหากองค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ดร่วมมือกับโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่นๆ เพื่อนำความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนนักเรียน แต่ผู้มีความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ยินดีให้ข้อมูลและถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นที่ไม่ใช่ลูกหลาน เครือญาติของตนเอง

ด้านเจ้าหน้าที่และประชาชนในท้องถิ่น ประชาชนมีความเชื่อมั่นว่าเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมสามารถให้คำปรึกษา ตอบคำถามหรือแก้ปัญหาให้ได้ ความพึงพอใจต่อตัวเจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบการจัดกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชน และประชาชนส่วนใหญ่เคยมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดกิจกรรมด้านวัฒนธรรมของชุมชนของตนเอง ในชุมชนก็มีแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ด้านศาสนา ด้านวัฒนธรรมประเพณี และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมากมายและมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มสร้างอาชีพเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชนหลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพร เป็นต้น อีกทั้งยังเห็นว่าการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเรื่องของทุกคน ทุกฝ่ายในชุมชนที่ต้องร่วมมือกันแต่ด้วยรุ่นในท้องถิ่นยังไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรมประเพณี เท่าที่ควร

ด้านการประชาสัมพันธ์ ประชาชนเห็นว่าการประชาสัมพันธ์ มีความสำคัญในการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมาก เพราะที่ผ่านมาได้รับข้อมูล ข่าวสาร ทางศาสนา วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น จากองค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ดเป็นประจำ แต่ก็ยังเห็นว่าการประชาสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ทำอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถเข้าถึงประชาชนทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเห็นว่าการประชาสัมพันธ์ที่ได้ผลดีที่สุดสำหรับชุมชน คือการใช้เสียงตามสาย หรือรถประกาศ มากกว่าการติดประกาศ ใบปลิว หรือทางอินเทอร์เน็ต หากเจ้าหน้าที่มีการติดป้ายประกาศตามสถานที่ต่างๆ ก็จะทำให้ความสนใจอ่าน หรือได้รับข่าวสารทันเวลาเป็นบางครั้ง เพราะเห็นว่าป้ายประชาสัมพันธ์และป้ายโฆษณาจำนวนมาก นอกจากนี้ยังเห็นว่าการประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นทางอินเทอร์เน็ตก็มีจำเป็นสำหรับประชาชน และเมื่อได้รับข่าวสารทางวัฒนธรรมท้องถิ่นอันเป็นประโยชน์จากองค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด ก็จะบอกต่อให้คนอื่นๆรับทราบข่าวสารนั้นด้วยการจับกลุ่มพูดคุยสนทนา

ด้านงบประมาณ ประชาชนต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ดตั้งงบประมาณเพื่อสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เพียงพอและเหมาะสมกับกลุ่มอาชีพ หรือประเภทอาชีพ แต่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด เพื่อนำไปดำเนินงานเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะไม่มีการรวมกลุ่ม แต่ทราบว่ามีการจัดสรรเพื่อดำเนินโครงการที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นประจำ และเห็นว่างบประมาณ ที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับภูมิปัญญา ท้องถิ่นมีความโปร่งใส แต่ยังไม่เพียงพอ และเห็นว่านอกจากใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ดแล้ว ควรมีการขอรับการสนับสนุนงบประมาณหรือประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งหน่วยงานของรัฐ เอกชน หรือมูลนิธิต่างๆ

ส่วนที่ 3 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น 5 ด้าน ประกอบด้วย

ด้านการจัดเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรม จากการศึกษา พบว่า ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมเนื่องจากวิถีการดำรงชีวิตเป็นแบบสังคมเมืองที่ต้องดิ้นรนทำงาน ทำให้ไม่มีเวลาในการให้ข้อมูล นอกจากนี้ปัญหาการสูญเสียบุคคลสำคัญทางวัฒนธรรม ทั้งการสูญเสียความทรงจำ และการเสียชีวิตเป็นปัญหาสำคัญเพราะบุคคลเหล่านั้น ไม่ได้มีการจดบันทึกความรู้หรือทักษะเฉพาะบุคคลที่บางครั้งก็ไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ อีกทั้งขาดเครื่องมืออุปกรณ์ เครื่องมือที่ทันสมัยเพื่อช่วยในการจัดเก็บ ขาดเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ อีกทั้งขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาโปรแกรมด้านระบบสารสนเทศและการสื่อสาร

ด้านการวิธีการอนุรักษ์ถ่ายทอดส่งเสริมวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมหรือโครงการที่ องค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ดจัดขึ้น เป็นโครงการและกิจกรรมเดิมที่ทำเป็นประจำทุกปี แต่ยังไม่มีความต่อเนื่อง เพราะดำเนินการเฉพาะในช่วงเทศกาล เท่านั้น ทำให้ไม่น่าสนใจ วิทยุชุมชนไม่สนใจในการรับผิดชอบวัฒนธรรมของตน ไม่ให้ความสนใจที่จะเรียนรู้ อีกทั้งตัวบุคคลภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ยินยอมให้ข้อมูลหรือไม่ยินดีที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ ให้กับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เครือญาติบุตรหลานของตน ไม่มีสถานที่กลางในการจัดเก็บ ค้นคว้า ศึกษา เรียนรู้ การจัดแสดงผลงาน และการจำหน่ายผลงาน

ด้านเจ้าหน้าที่และประชาชนในท้องถิ่น จากการศึกษาพบว่า ไม่มีเจ้าหน้าที่เฉพาะทางที่ชำนาญพิเศษในวัฒนธรรมตำบลเพื่อดำเนินงานทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นโดยตรง เพราะปัจจุบันมีในระดับอำเภอ และระดับจังหวัด อีกทั้งวิถีการดำเนินชีวิตแบบสังคมเมืองของประชาชน ทำให้ขาดการรวมกลุ่ม ขาดผู้นำและขาดการมีส่วนร่วมในชุมชน

ด้านการประชาสัมพันธ์ จากการศึกษาพบว่า การประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึงไม่สม่ำเสมอ ไม่ทันสมัย อีกทั้งแบบรูปการประชาสัมพันธ์ไม่น่าสนใจ และช่องทางการประชาสัมพันธ์น้อย

ด้านงบประมาณ จากการศึกษาพบว่า ประชาชนไม่มีงบประมาณลงทุนและดำเนินงานสร้างผลิตภัณฑ์ หากต้องการของงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด ต้องมีการรวมกลุ่ม และมีระเบียบที่ยยุ่งยาก อีกทั้งไม่มีความรู้เรื่องการบริหารงบประมาณและการตลาดเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตน

อภิปรายผล

การศึกษาการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า **การจัดเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรม** ประชาชนทั่วไปไม่ให้ความสำคัญในการจดบันทึกความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลหรือความรู้ที่จับต้องไม่ได้ (Tacit Knowledge) ให้เป็นหลักฐานที่สามารถจับต้องได้ ถ่ายทอดกันได้ (Explicit Knowledge) มีเพียงคนเฒ่า คนแก่ที่เห็นความสำคัญและมีความห่วงใยในความรู้ของตนจึงใช้การบอกเล่าถ่ายทอดเฉพาะในครอบครัว เครือญาติ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการสูญหายของภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (วสันต์ ไทรแก้ว, 2550: ไม่มีเลขหน้า) ที่ได้ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ชุมชนเพื่อการสนับสนุนการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีหลายประเภทเกิดจากความจำเป็นในการใช้ชีวิตประจำวัน หรือวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ โดยการถ่ายทอดความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นถ่ายทอดลักษณะแบบตัวต่อตัว และมีความรู้บางประเภทที่มีการจดบันทึกจากความรู้ในตัวบุคคลเป็นหลักฐานการถ่ายทอด โดยจะถ่ายทอดกันในหมู่เครือญาติเป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบันคงเหลือความรู้หรือภูมิปัญญาไม่กี่ประเภทที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในสังคม อีกทั้งผู้ที่มีความรู้หรือภูมิปัญญา

ท้องถิ่นต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฟื้นฟู ส่งเสริม สนับสนุนความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ โดยมีข้อเสนอแนะให้ทดลองใช้กระบวนการจัดการความรู้มาประยุกต์ใช้กับอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาจจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคลในชุมชน (Socialization) รวบรวมความรู้ในตัวบุคคล (Externalization) ให้เป็นชุมชนความรู้ในชุมชนรวบรวมเป็นหมวดหมู่ เผยแพร่ให้แก่ผู้สนใจ และนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างรายได้ให้กับประชาชน เพื่อเป็นชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

วิธีการอนุรักษ์ถ่ายทอดส่งเสริมวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ดและโรงเรียนต่างๆ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น มีการเปิดเวทีเสวนา การทำประชาคมเพื่อการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น การวางแผนกิจกรรมที่ชุมชนต้องการโดยเฉพาะวัยรุ่น ที่ต้องการกิจกรรมที่แปลกใหม่ ทันสมัย น่าสนใจ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (อุทัย คุลยเกษม และ อรศรี งามวิทยาพงศ์, 2540: ไม่มีเลขหน้า) ผลการศึกษาพบว่า คนไทยส่วนใหญ่รับรู้เรื่องการศึกษา คือระบบการเรียนในโรงเรียนที่ไม่มีความสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิต วิธีคิดในสังคม วัฒนธรรม การเมืองและชุมชน กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนผ่านสถาบันต่างๆ ถูกลดบทบาทลง ผลคือชุมชนไม่สามารถดำรงความเป็นชุมชนไว้ได้ เพราะไม่มีกลไกในการดึงทรัพยากร หรือแนวทางในการพัฒนาชุมชนของตนที่สอดคล้องกับสภาพพื้นฐานได้ และก่อให้เกิดการล่มสลายของชุมชนในที่สุด

สำหรับปัจจัยที่เกิดจากเจ้าหน้าที่และประชาชนในท้องถิ่น จากการศึกษาพบว่า ความรู้สึกส่วนตัวของประชาชนที่มีต่อเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานขององค์กรบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (อมรวิรัช นาคทรพรพและคณะ, 2551) ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาที่ผ่านมาจากระบบการพัฒนาผู้นำทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ครูไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำทางการศึกษามีปัญหาการบริหารชุมชนสัมพันธ์ คือขาดการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน ขาดการให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่ชุมชน ขาดการร่วมมืออย่างจริงจัง และขาดการสนับสนุนจากชุมชน อีกทั้งการติดต่อสื่อสารเป็นการสื่อสารทางเดียว ไม่มีข้อมูลย้อนกลับ และการบริหารงานยังไม่สนองความต้องการของชุมชนเท่าที่ควร ซึ่งสัญญาอันตราบายบ่งบอกถึงความเสื่อมของชุมชน คือโรงเรียนขาดการจัดการความรู้ในส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาดการมีส่วนร่วมในประเพณีของชุมชน ถึงแม้ว่าจะมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน แต่ยังคงขาดกระบวนการที่สนับสนุนการทำหลักสูตรท้องถิ่น

ด้านการประชาสัมพันธ์ จากการศึกษาพบว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด ใช้ช่องทางการประชาสัมพันธ์ในระดับพื้นฐานเป็นส่วนใหญ่ นั่นคือการวิ่งรถประกาศ การติดประกาศ และการใช้เสียงตามสาย แต่การประชาสัมพันธ์ในระบบสารสนเทศและการสื่อสารยังเป็นเรื่องที่ต้องได้รับการพัฒนาและปรับปรุง เพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารที่รวดเร็ว การสื่อสารระหว่างประชาชนกับหน่วยงานของรัฐ การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมจะประสบความสำเร็จได้หรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับระดับความสำเร็จในการประชาสัมพันธ์ สอดคล้องกับ (ภรณ์ ศิริโชติ, 2552: ไม่มีเลขหน้า) กล่าวถึง ความสำคัญของสารสนเทศ ว่าสารสนเทศช่วยให้บุคคลเกิดความเข้าใจและมีความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สามารถนำสารสนเทศมาช่วยในการดำรงชีวิต ประกอบอาชีพ การศึกษาค้นคว้า การแก้ปัญหา การตัดสินใจในการปฏิบัติงาน รวมทั้งช่วยในการวางแผนเพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ ดังนั้นสรุปได้ว่าสารสนเทศช่วยพัฒนาคุณภาพของบุคคลได้

และปัจจัยด้านงบประมาณ จากการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ดมีความจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีศักยภาพ มีความชำนาญและมีภารกิจที่บูรณาการร่วมกันได้ เช่น กระทรวงวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ในการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนลงสู่ชุมชน และสภาวัฒนธรรมตำบลเพื่อการดำเนินงานทางวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการจัดเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเก็บรวบรวมฐานข้อมูลทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยให้การจัดทำให้ความรู้ที่จับต้องไม่ได้ (Tacit Knowledge) กลายเป็นความรู้ที่จับต้องได้ เห็นได้ชัดเจน (Explicit Knowledge) เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีหลักฐานบันทึกประวัติความเป็นมาของชุมชน ต้องอาศัยการบอกเล่า (Storytelling) จากผู้เฒ่า ผู้แก่ ที่นับวันยังมีน้อยลง ทำให้เสี่ยงกับการสูญหาย ประชาชนวัยทำงานไม่ให้ความสนใจ เนื่องจากส่วนใหญ่มีความเห็นว่าไม่มีความสำคัญ รวมทั้งต้องสนับสนุนการรวมกลุ่มในชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Community of Practice-COP) โดยจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือในการจัดเก็บ เช่น การนำเครื่องกำหนดพิกัด GPS การจัดทำแผนที่ระบุตำแหน่งของสถานที่สำคัญ หรือแหล่งที่ค้นพบภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรนำระบบสารสนเทศมาเป็นช่องทางการสื่อสารพูดคุย แสดงความคิดเห็นผ่าน บล็อก (Blog) ซึ่งเป็นที่นิยมในปัจจุบัน ควรมีการจัดทำทะเบียน ประวัติภูมิปัญญาในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ การจัดทำโครงการเกี่ยวกับสวัสดิการสำหรับภูมิปัญญาหรือผู้ทำประโยชน์ทางวัฒนธรรมในชุมชน ควรมีการเสริมแรงโดยการให้รางวัล ค่าตอบแทน และแต่งตั้งบุคคลที่มีภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษาทางวัฒนธรรม หรือเชิญบุคคลที่มีภูมิปัญญามาเป็นครูสอนให้นักเรียนหรือกลุ่มอาชีพ โดยมีค่าตอบแทนเป็นรายชั่วโมงหรือรายวัน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนพร้อมสร้างคุณค่า ยกย่องคุณภาพชีวิตให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรจัดเก็บข้อมูลโดยการทำสตอรี่บอร์ด ในการเล่าเรื่องต่างๆ บริเวณแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในตำบล ได้แก่ ตลาดริมน้ำวัดใหญ่สว่างอารมณ์ คลองขนมหวาน ไร่สำหรับบริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงนักเรียนและประชาชนทั่วไปได้อ่านศึกษาหาความรู้ เป็นการกระตุ้นความสนใจให้อยากไปเยี่ยมชมสัมผัสด้วยตนเอง เน้นการสื่อสารด้วยภาพ เนื้อหาไม่มากเกินไป อ่านเข้าใจง่าย พร้อมระบุถึงบุคคล หน่วยงาน ที่สามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมได้ นอกจากนี้ต้องส่งเสริมสนับสนุนการทำวิจัยและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการสังเคราะห์ข้อมูล ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ในอดีต และสามารถนำมาบูรณาการร่วมสมัยได้

2. ด้านวิธีการอนุรักษ์ถ่ายทอดส่งเสริมวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด ควรศึกษาวิเคราะห์ว่าประชาชนในท้องถิ่นของตน มีกลุ่มวัยใดบ้าง แต่ละกลุ่มมีจำนวนเท่าใด แต่ละกลุ่มมีลักษณะอย่างไร โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น อายุ ระหว่าง 13-21 ปี ที่ต้องทำความเข้าใจพฤติกรรมและต้องมีความรู้ด้านจิตวิทยาเข้ามาช่วยเพื่อการกำหนดกิจกรรมเพื่อกลุ่มวัยรุ่นเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาเรียนรู้ เหตุการณ์รอบตัว โดยเฉพาะเรื่องวัฒนธรรมสู่ประชาคมอาเซียน อบรมให้มีความรู้ความสามารถเรื่องเทคโนโลยีในการรับส่งข้อมูล รู้เท่าทันข่าวสาร ให้มีความสำคัญกับคุณค่าด้านจิตวิญญาณ ให้มีความสำคัญกับอัตลักษณ์และเชื้อชาติของตนเองให้มากที่สุด ผ่านกิจกรรมทางศาสนา และต้องร่วมมือกับโรงเรียนเพื่อจัดทำหลักสูตรการสอน โดยนำเอาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการเรียนการสอน ทั้งในห้องเรียนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร แท็บเล็ตคอมพิวเตอร์จากนโยบายรัฐบาล ครูควรปรับหลักสูตรให้เข้ากับชุมชน และเสริมการเรียนรู้จาก

ประสบการณ์จริงโดยการให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน มีการฝึกปฏิบัติโดยครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างจริงจัง ให้อัตลักษณ์ของชุมชน แล้วสร้างคุณค่าขึ้น เช่น คลองขนมหวานในอดีตมีบ้านเรือนของประชาชนบริเวณริมน้ำเจ้าพระยาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำขนมหวาน จำพวกทองหยิบทองหยอก จาวตาลเชื่อม มันเชื่อมเพราะในอดีตการเดินทางคมนาคมต้องใช้เรือ แต่ในปัจจุบันการคมนาคมเปลี่ยนเป็นการโดยสารรถยนต์ ทำให้ความนิยมในการใช้เรื่อน้อยลงไปมากส่งผลให้ร้านขนมหวานที่เคยเฟื่องฟูได้รับผลกระทบต้องเลิกประกอบอาชีพไปหลายร้าน ดังนั้นควรส่งเสริมให้ประชาชนที่มีบ้านเรือนอยู่ในคลองแห่งนี้รวมตัวกันทำขนมหวานให้มีความหลากหลายตามความถนัดและความนิยมของนักท่องเที่ยว ควรประดับตกแต่งคลองให้สวยงาม และจัดเรือไว้บริการนักท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3. ด้านเจ้าหน้าที่และประชาชนในท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อดำเนินงานด้านวัฒนธรรมได้อย่างราบรื่น ควรเข้ากับชุมชนได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้ชุมชนเกิดความไว้วางใจ และมีความรู้สึกที่ดี เจ้าหน้าที่ควรมีความตั้งใจต่อการปฏิบัติงานและจริงใจต่อประชาชน สำหรับประชาชน ควรมีการพัฒนาที่ตัวมนุษย์เป็นหลัก โดยการสร้างแนวคิดพื้นฐานร่วมกัน การสร้างจิตสำนึก ให้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนในการพิทักษ์ อนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น และควรลดช่องว่างระหว่างความแตกต่างของประชาชน รวมทั้งการเสริมสร้างโอกาสให้กับคนทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพของมนุษย์ สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยการรวมกลุ่ม การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ จัดตั้งวิสาหกิจชุมชน จัดตั้งสหกรณ์ชุมชน เพื่อให้ชุมชนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นออกมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุดและอยู่ได้อย่างยั่งยืน

4. ด้านการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากมีข้อจำกัดทั้งอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย และทั้งศักยภาพที่จำกัด ดังนั้น นอกจากการประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ และทางอินเทอร์เน็ตแล้ว ควรร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ที่มีศักยภาพ เพื่อเพิ่มช่องทางการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นให้เกิดขึ้น เช่น กระทรวงวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.) และมหาวิทยาลัยต่างๆ ควรมีรายการโทรทัศน์ เคเบิลทีวี นำเสนอทางทีวีดาวเทียม ในรูปแบบสารคดีต่างๆ และนิตยสารการท่องเที่ยว รวมถึงสื่อวิทยุในพื้นที่ ซึ่งสื่อเหล่านี้ล้วนเป็นที่นิยมในปัจจุบัน

5. ด้านงบประมาณ องค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด ควรมีการแสวงหางบประมาณจากแหล่งอื่นๆ เช่น มูลนิธิที่ไม่หวังผลกำไร สนับสนุนงบประมาณที่เป็นธรรม ควรมีการอบรมให้ความรู้ การฝึกอาชีพ การให้ความรู้เรื่องการตลาด การสนับสนุนทำนุบำรุงสถานที่สิ่งก่อสร้าง รวมถึงเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษา การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ของตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผู้ศึกษาขอเสนอแนะเพื่อการศึกษาในครั้งต่อไป ดังนี้

1. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การศึกษาในโรงเรียน
2. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. วิวัฒนาการของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมเมือง
4. ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2555). “คู่มือการดำเนินงานโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน”. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 1 พฤษภาคม 2555 เข้าถึงได้จาก <http://saiyai.culture.go.th>.

การจัดการความรู้คืออะไร. (2554). [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 1 พฤษภาคม 2555 เข้าถึงได้จาก : <http://www.thaiall.com/km/indexo.html>.

ความหมายของความรู้. (2541). [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 1 พฤษภาคม 2555 เข้าถึงได้จาก : <http://www.terasoft.co.th/index.php?id=49>.

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542. (2542, 11 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 116 ตอนที่ 114. หน้า 48 -66.

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2553. (2553, 4 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 127 ตอนที่ 69 ก หน้า 29-39.

ภรณี ศิริโชติ. (2552). เอกสารประกอบการเรียนวิชาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการปกครองท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 4. ม.ป.ท.:ม.ป.พ.

“ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงอะไร”. [ม.ป.ป.]. เข้าถึงเมื่อ 1 พฤษภาคม 2555 เข้าถึงได้จาก <http://www.baanmaha.com/community/thread27925.html>

วสันต์ ไทรแก้ว. (2550).การจัดการความรู้ชุมชนเพื่อการสนับสนุนการบริหารงานของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. การศึกษาอิสระ สาขารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น.

อมรวิเศษ นาคทรัพย์ และคนอื่นๆ. (2551). การศึกษาในวิถีชุมชน:การสังเคราะห์ประสบการณ์ในชุดโครงการวิจัยด้านการศึกษากับชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์. (2540). ระบบการศึกษา กับชุมชน กรอบความคิด และ ข้อเสนอการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).